

Sygn. akt I C 264/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2024 r.

Sąd Rejonowy w Ciechanowie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Lidia Grzelak

Protokolant st. sekr. sąd. Edyta Wojciechowska

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2024 r. w Ciechanowie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. W.

przeciwko A. R. (1)

o zapłatę 17255,97 zł

I zasądza od pozwanego A. R. (1) na rzecz powódki A. W. kwotę 17255,97 zł (siedemnaście tysięcy dwieście pięćdziesiąt pięć złotych dziewięćdziesiąt siedem groszy) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 15 października 2022 r. do dnia zapłaty;

II zasądza od pozwanego A. R. (1) na rzecz powódki A. W. kwotę 1000,00 zł (jeden tysiąc złotych) tytułem zwrotu części kosztów procesu;

III przyznaje adv. W. P. wynagrodzenie za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu pozwanego A. R. (1) w wysokości 3600,00 zł (trzy tysiące sześćset złotych);

IV przyznane w pkt III wynagrodzenie nakazuje Skarbowi Państwa wypłacić adv. W. P. z sum budżetowych, koszty pełnomocnika z urzędu pozwanego przejmując na rachunek Skarbu Państwa.

Sędzia Lidia Grzelak

Sygn. akt I C 264/23

UZASADNIENIE

Powódka A. W. w dniu 29 maja 2023 r. wniosła pozew przeciwko A. R. (1), wnosząc o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 17255,97 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 15 października 2022 r. do dnia zapłaty oraz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany A. R. (1) wniósł o oddalenie powództwa.

Postanowieniem z dnia 15 listopada 2023 r. pozwany został zwolniony od obowiązku ponoszenia kosztów sądowych w niniejszej sprawie. Ponadto Sąd ustanowił dla niego pełnomocnika z urzędu w osobie adv. W. P., wskazanego przez (...) w P..

Pełnomocnik pozwanego A. R. (1) podtrzymał jego stanowisko wyrażone w odpowiedzi na pozew; wniósł ponadto o przyznanie wynagrodzenia za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu pozwanego.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Prawomocnym wyrokiem z dnia 13 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie wydanym w sprawie IV P 282/13 zasądził od W. K. (1) na rzecz A. R. (1) kwotę 67139,83 zł tytułem wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych z ustawowymi odsetkami od dnia 21 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 5377,00 zł tytułem wyrównania wynagrodzenia za pracę z ustawowymi odsetkami od dnia 21 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty. Prawomocnym wyrokiem z dnia 17 listopada 2016 r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie wydanym w sprawie IV P 227/15 zasądził od W. K. (1) na rzecz A. R. (1) kwotę 13173,42 zł tytułem ekwiwalentu za niewykorzystany urlop wypoczynkowy wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 5 października 2015 r. do dnia zapłaty. Na podstawie tytułów wykonawczych wydanych w sprawie IV P 282/13 oraz IV P 227/15 Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie M. W. (obecnie Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie M. S.) prowadzi postępowanie egzekucyjne w sprawach Km 2051/15 oraz Km 3080/17 (bezsporne).

W dniu 14 października 2015 r. G. K. i W. K. (1) zawarli z zięciem T. W. umowę sprzedaży udziału w wysokości 1/2 części we współwłasności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie VI Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą KW (...) (bezsporne).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 13 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w Ciechanowie w sprawie IV Po 10/16 nadał na wniosek A. R. (1) klauzulę wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, stanowiącemu prawomocny wyrok Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 13 lutego 2015 r. wydany w sprawie IV P 282/13 przeciwko małżonce dłużnika W. G. M. K. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do przedsiębiorstwa wchodzącego w skład majątku wspólnego małżonków (bezsporne).

Dłużnik W. K. (1) zmarł dnia 12 marca 2020 r. w C.. Zgodnie z prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Ciechanowie z dnia 20 lipca 2020 r. wydanym w sprawie I Ns 107/20 spadek po W. K. (1) na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyły żona G. K. oraz córka A. W. po 1/2 części (bezsporne).

Prawomocnym wyrokiem z dnia 8 kwietnia 2021 r. wydanym w sprawie I C 135/20 Sąd Rejonowy w Ciechanowie uznał za bezskuteczną m.in. w stosunku do A. O. (1) umowę sprzedaży udziału w wysokości 1/4 części we współwłasności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie prowadzi księgę wieczystą KW (...), zawartą dnia 14 października 2015 r. pomiędzy W. K. (1) a T. W. (bezsporne).

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie M. S. podjęła postępowania egzekucyjne w sprawach Km 2051/15 oraz Km 3080/17 z udziałem spadkobierców dłużnika W. K. (1): G. K. i A. W. (bezsporne).

Prawomocnym postanowieniem z dnia 27 lipca 2021 r. wydanym przez Sąd Rejonowy w Ciechanowie w sprawie I Ns 252/21 zlecił sporządzenie spisu inwentarza po zmarłych W. K. (1). Postępowanie w przedmiocie spisu inwentarza prowadziła w sprawie Kmn 68/21 Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie J. R.. Prawomocnym postanowieniem z dnia 29 grudnia 2021 r. Komornik Sądowy J. R. stwierdziła, że w skład spadku po W. K. (1) nie wchodzi żadne aktywa (bezsporne).

W toku postępowania egzekucyjnego w sprawach Km 2051/15 oraz Km 3080/17 wyegzekwowano od dłużniczki A. W. jako spadkobiercy dłużnika W. K. (1) z jej rachunku bankowego prowadzonego przez (...) Bank (...) S.A. w W. na rzecz wierzyciela A. R. (1) kwotę 17255,97 zł, w tym w dniu 15 lipca 2021 r. – 13784,45 zł, w dniu 23 lipca 2021 r. – 414,12 zł, w dniu 3 sierpnia 2021 r. – 3057,40 zł (zaświadczenie k. 11, 12)

Pismem z 5 października 2022 r. A. W. wezwała A. R. (1) do zapłaty kwoty 7255,97 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia w terminie 7 dni od dnia doręczenia wezwania tj. od dnia 7 października 2022 r. (bezsporne).

Postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 3080/17 zostało zakończone wskutek wyegzekwowania roszczenia wierzyciela w całości prawomocnym postanowieniem z dnia 30 lipca 2021 r. (odpis postanowienia k. 84).

Postępowanie egzekucyjne w sprawie Km 2051/15 prowadzone jest przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie M. S. z udziału należącego do T. W. w wysokości ¼ części we współwłasności nieruchomości, dla której Sąd Rejonowy w Ciechanowie prowadzi księgę wieczystą KW (...) (bezsporne).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie powołanych powyżej dokumentów i akt spraw sądowych i egzekucyjnych. Podkreślić należy, że stan faktyczny w sprawie nie jest sporny pomiędzy stronami; w znacznej mierze wynika z prawomocnych orzeczeń sądowych oraz akt egzekucyjnych Km 2051/15 Km 3080/17 (k. 77 – 86) Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie M. S.. Bezspornym jest również, że w toku postępowania egzekucyjnego wyegzekwowano od A. W. z jej rachunku bankowego świadczenia na rzecz pozwanego A. R. (1) łącznie kwotą 17255,97 zł.

Sąd pominął dowody z zeznań świadków M. S., W. W., J. C. oraz A. O. (2), a także z przesłuchania stron. Dowody te miałyby zostać przeprowadzone na fakty dotyczące braku zasadności roszczenia powódki oraz podstawy prawnej przekazywania pozwanemu kwot tytułem długu po zmarłym mężu powódki. W kontekście tak sformułowanej tezy dowodowej należy wskazać, że kwestie prawne jak zasadność albo bezzasadność powództwa oraz podstawa przekazywania kwot są przedmiotem oceny sądu, a nie okolicznościami, o których mieliby zeznawać świadkowie albo strony postępowania. W istocie wnioski dowodowe dotyczyły wykazania okoliczności bezspornych, prowadząc jedynie do przedłużenia postępowania.

Sąd zważył, co następuje:

W ocenie Sądu, powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Jak wskazano powyżej, pozwany A. R. (1) był wierzycielem męża powódki G. W. W. K. (2), który zmarł w toku postępowań egzekucyjnych. Powódka A. W. jest jednym ze spadkobierców dłużnika W. K. (1).

Bezspornym jest, że powódka A. W. nabyła spadek po ojcu W. K. (1) z dobrodziejstwem inwentarza.

Kwestie odpowiedzialności za długi spadkowe normuje artykuł 1031 kc, przy czym dla określenia zakresu odpowiedzialności powódki A. W. za długi spadkowe W. K. (1) znaczenie ma treść art. 1031 § 2 kc, zgodnie z którym w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. Powyższe ograniczenie odpada jedynie wówczas, gdy spadkobierca podstępnie pominął w wykazie inwentarza lub podstępnie nie podał do spisu inwentarza przedmiotów należących do spadku lub przedmiotów zapisów windykacyjnych albo podstępnie uwzględnił w wykazie inwentarza lub podstępnie podał do spisu inwentarza nieistniejące długi.

Ograniczenie odpowiedzialności do wartości stanu czynnego spadku, o którym mowa w art. 1031 § 2 kc oznacza, że spadkobierca odpowiada całym swoim majątkiem zarówno spadkowym, jak i osobistym, ale tylko do określonej wartości. Wyczerpanie sumy wyznaczającej granice odpowiedzialności zwalnia spadkobiercę od dalszej odpowiedzialności.

Jak wynika ze sporządzonego przez Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie J. R. w sprawie Km 68/21 spisu inwentarza w skład spadku po zmarłym W. K. (1) nie wchodzi żadne aktywa. Tym samym uznać należy, że powódka A. W. zwolniona jest od odpowiedzialności za długi spadkowe.

Sąd podziela podgląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 lutego 2014 r., w którym wskazano, że ocena, jak daleko sięga odpowiedzialność dłużnika, następuje w oparciu o przepisy materialnoprawne, limitujące jego obowiązki. W przypadku spadkobiercy ponoszącego odpowiedzialność za długi spadkowe z dobrodziejstwem inwentarza będzie to m.in. przepis art. 1032 kc. Jeżeli natomiast świadczenie zostało już wyegzekwowane ocena, czy świadczenie nie wykroczało poza zakres odpowiedzialności dłużnika nastąpić może w drodze postępowania o jego zwrot jako świadczenia nienależnego (I CSK 264/13). Uznać zatem należy, że wyegzekwowanie świadczenia bądź jego części od dłużnika (następcy prawnego dłużnika) ponad zakres jego

odpowiedzialności limitowanej przepisem art. 1031 § 2 kc, musi być rozpatrywane w kategoriach bezpodstawnego wzbogacenia wierzyciela w relacji do tego dłużnika. Jeżeli przesunięcie majątkowe przybrało formę świadczenia (a tak było w niniejszej sprawie), właściwym punktem odniesienia pozostają przepisy o nienależnym świadczeniu (art. 410 kc), stanowiące szczególnie przypadek bezpodstawnego wzbogacenia, o którym mowa w art. 405 - 409 kc (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r. w sprawie V CSK 483/10).

Zgodnie z art. 405 kc, kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości. Zgodnie z powszechnie przyjętym poglądem, zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia powstaje w razie spełnienia następujących przesłanek: wzbogacenia, zubożenia, związku między wzbogaceniem i zubożeniem oraz braku podstawy prawnej wzbogacenia, przy czym pojęcie korzyści majątkowej (wzbogacenia) jest rozumiane szeroko; korzyścią majątkową jest przede wszystkim zwiększenie aktywów, a więc nabycie prawa majątkowego, zubożenie zaś może polegać na tym, że określona korzyść majątkowa wyszła z majątku zubożonego i przeszła do majątku wzbogaconego (bezpośrednio przesunięcie), ale również na tym, iż korzyść nie weszła do majątku zubożonego. Przesłanką powstania zobowiązania z bezpodstawnego wzbogacenia jest także związek między zubożeniem a wzbogaceniem (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r. w sprawie I CSK 105/07).

W tym kontekście uzyskanie przez pozwanego A. R. (2) w wyniku postępowań egzekucyjnych prowadzonych w sprawach Km 2051/15 oraz Km 3080/17 od powódki A. W. kwoty 17255,87 zł należy zakwalifikować jako przesunięcie majątkowe powodujące przysporzenie po stronie pozwanego A. R. (1) kosztem majątku powódki A. W., które nastąpiło bez podstawy prawnej, co wynika z zakresu odpowiedzialności powódki jako spadkobiercy dłużnika W. K. (1). Powódka A. W. odpowiada bowiem w stosunku do pozwanego A. R. (1) wyłącznie do wysokości masy czynnej spadku ustalonej w spisie inwentarza. Jak wskazano powyżej, w toku postępowanie o spis inwentarza po W. K. (1) nie ustalono żadnych aktywów, a zatem powódka A. W. jest w istocie zwolniona z tej odpowiedzialności.

Podkreślić należy, że pozwany A. R. (1) w związku z nabyciem spadku przez powódkę z dobrodziejstwem inwentarza, powinien liczyć się z ograniczeniem, a nawet wyłączeniem jej odpowiedzialności za długi spadkowe, przy uwzględnieniu wyniku dokonanego spisu inwentarza. Nie bez znaczenia jest również, że w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie Km 2051/15 wierzyciel A. R. (1) reprezentowany był przez profesjonalnego pełnomocnika.

Uznać zatem należy, że powództwo zasługuje na uwzględnienie. Jak wskazano powyżej w toku postępowań egzekucyjnych w sprawach Km 2051/15 oraz Km 3080/17 wyegzekwowano od powódki A. W. na rzecz pozwanego A. R. (1) łącznie kwotę 17255,97 zł.

O odsetkach sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c w zw. z art. 455 kc. Zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma bowiem charakter bezterminowy. Oznacza to, że termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 kc a więc niezwłocznie po wezwaniu skierowanym przez zubożonego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie V CK 461/03, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2021 r. w sprawie I (...) 19/21). Powódka A. W. żądała odsetek od kwoty głównej od dnia 15 października 2022 r., biorąc pod uwagę wpływ siedmiodniowego terminu wyznaczonego wezwaniem do zapłaty doręczonym pozwanemu A. R. (1) w dniu 7 października 2022 r.

Nowość

O kosztach procesu Sąd orzekł stosownie do art. 102 kpc, obciążając obowiązkiem ich zwrotu - w części - na rzecz powódki pozwanego A. R. (1). Wskazać należy, że – co do zasady - zgodnie z art. 108 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zwolnienie od kosztów sądowych nie zwalnia strony od obowiązku zwrotu kosztów procesu przeciwnikowi. Stosownie jednak do art. 102 kpc, w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część tych kosztów albo nie obciążać jej w ogóle kosztami.

W ocenie Sądu, w sprawie zachodzą okoliczności uzasadniających zastosowanie w stosunku do pozwanego A. R. (1) dobrodziejstwa wynikającego z art. 102 kpc. Nie ulega wątpliwości, że pozwany A. R. (1) jest stroną przegrywającą

niniejszy proces w całości. Sąd wziął pod uwagę nie tylko sytuację życiową i materialną pozwanego, ale także kontekst prawny i faktyczny tej sprawy. Pozwany jest emerytem, uzyskującym stosunkowo niewielki miesięczny dochód ze świadczenia emerytalnego. Całość dochodów przeznacza na bieżące utrzymanie. Pozwany poza nieruchomością, na której zamieszkuje, nie posiada innego majątku ani oszczędności. Nie bez znaczenia jest również wiek pozwanego (79 lat). Istotne znaczenie miała, dla oceny przesłanek zastosowania art. 102 kpc, sytuacja pozwanego A. R. (1) jako wierzyciela – pierwotnie W. K. (1), a obecnie powódki A. W. jako jego następcy prawnego. Pozwany dysponuje tytułem wykonawczym przeciwko pierwotnemu dłużnikowi od 2015 r., a pomimo tego dotychczas uzyskał zaspokojenie jedynie w nieznacznym rozmiarze, przy czym kwota, którą wyegzekwował od powódki – okazała się świadczeniem nienależnym podlegającym zwrotowi. Nie bez znaczenia jest również charakter egzekwowanego przez niego świadczenia – świadczenie pracownicze. Z tych względów, że poniesienie przez pozwanego kosztów procesu w zakresie kosztów zastępstwa procesowego pełnomocnika powódki w kwocie 3600,00 zł stanowiłoby dla niego nadmierne obciążenie, niezajdujące podstaw w okolicznościach tej sprawy.

Jednocześnie Sąd przyznał z sum budżetowych adw. W. P. wynagrodzenie za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu pozwanego A. R. (1) w kwocie 3600,00 zł. Wysokość wynagrodzenia pełnomocnika z urzędu Sąd ustalił od wartości przedmiotu sporu stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. W ocenie Sądu, zasadnym jest zastosowanie regulacji wynikającej z przepisów tego rozporządzenia. Wprawdzie wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2022 r. w sprawie SK 78/21 nie odnosi się wprost do stawek wynagrodzenia za pełnienie obowiązków pełnomocnika z urzędu w sprawach o świadczenie, jednakże w wyroku wskazano, że stawki rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu są niższe od stawek w tych samych sprawach dla adwokatów ustanowionych obrońcami z urzędu. W postanowieniu z dnia 13 września 2023 r. wydanym w sprawie I CSK 4563/22 Sąd Najwyższy podkreślił, podstawą prawną do określenia wprost wysokości kosztów nieopłaconej pomocy prawnej należnych pełnomocnikowi z urzędu powinny być per analogiam przepisy rozporządzenia o stawkach z wyboru. W wyroku z dnia 26 kwietnia 2023 r. wydanym w sprawie II AKa 161/22 Sąd Apelacyjny we Wrocławiu natomiast wyraził pogląd, który Sąd orzekający w sprawie niniejszej podziela, że brak jest podstaw do podwyższenia kwoty wynikającej z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie o podatek VAT, gdyż w takim przypadku sytuacja obrońcy z urzędu (tu: pełnomocnika z urzędu) byłaby zdecydowanie lepsza niż obrońców (pełnomocników) z wyboru, którzy do świadczonych usług doliczają VAT. Przyznane pełnomocnikowi z urzędu wynagrodzenie w stawkach wynikających z przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie zawiera zatem należy podatek od towarów i usług.